

IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH DAVRLARI

Ro'ziboyeva Feruza

Alfraganus universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada iqtisodiyotning o'sish va taraqqiy etish davrlarida yuz bergan inqiloblar haqida ma'lumot berilgan.*

Kalit so'zlar: *iqtisodiyot, muayyan iqtisodiyot, iqtisodiy soha, qadimgi iqtisod, sanoat inqilobi, zamonaviy iqtisod.*

Iqtisodiyot — bu ishlab chiqarish, taqsimlash va savdo, shuningdek, tovarlar va xizmatlarni iste'mol qilish sohasini o'rganish sohasi. Umuman olganda, u tanqis resurslarni ishlab chiqarish, ishlatish va boshqarish bilan bog'liq amaliyotlar, nutqlar va moddiy ifodalarni ta'kidlaydigan ijtimoiy soha sifatida belgilanadi. Muayyan iqtisodiyot — bu asosiy omillar sifatida uning madaniyati, qadriyatlari, ta'limi, texnologik evolyutsiyasi, tarixi, ijtimoiy tuzilishi, siyosiy tuzilishi, huquqiy tizimlari va tabiiy resurslarini o'z ichiga olgan jarayonlar to'plamidir. Bu omillar ma'no-mazmunni beradi va iqtisodiyot sharoit va parametrlarni belgilaydi. Boshqacha qilib aytganda, iqtisodiy soha — bu o'zaro bog'liq bo'lgan inson amaliyotlari va operatsiyalarining ijtimoiy sohasi bo'lib, u bir necha sohalar bilan chambarchas bog'liq.

Kimdir tovarlar yoki xizmatlar ishlab chiqarish, yetkazib berish va tarqatish bilan shug'ullanar ekan iqtisodning ma'lum bir turi mavjud edi desak adash, again bo'lamiz; jamiyatlar o'sishi va murakkablashishi bilan iqtisodlar kadi. Shumer tovar pullariga asoslangan keng miqyosli iqtisodiyotni rivojlantirdi, Bobilliklar va ularga qo'shni shahar shtatlari esa, biz o'ylaganimizdek, qarz to'g'risidagi qoidalar/qonunlar, yuridik shartnomalar va tadbirkorlik amaliyotiga oid qonun kodekslari nuqtai nazaridan keyinchalik iqtisodiyotning eng qadimgi tizimini ishlab chiqdilar. va xususiy mulk.

Bobilliklar va ularning shahar-davlat qo'shnilari hozirgi paytda qo'llanilayotgan fuqarolik jamiyati (huquq) tushunchalari bilan taqqoslanadigan iqtisodiyot shakllarini ishlab chiqdilar. Ular sudlar, qamoqxonalar va hukumat yozuvlari bilan to'ldirilgan birinchi ma'lum kodlangan huquqiy va ma'muriy tizimlarni ishlab chiqdilar.

Qadimgi iqtisod asosan o'zboshimcha dehqonchilikka asoslangan edi. Shekel birinchi bo'lib semit xalqlari tomonidan ishlatiladigan og'irlik va pul birligiga ishora qiladi. Bu atamaning birinchi qo'llanilishi miloddan avvalgi 3000-yillarda Mesopotamiyadan kelgan. va kumush, bronza, mis va boshqalar kabi metrikada boshqa qiymatlar bilan bog'liq bo'lgan arpaning o'ziga xos massasi deb ataladi. Arpa/shekel dastlab pul birligi va og'irlik birligi edi, xuddi Britaniya funti dastlab bir

funt kumush massasini ifodalovchi birlik bo'lgan. Aksariyat odamlar uchun tovarlar almashinuvi ijtimoiy munosabatlar orqali sodir bo'lgan. Bozorlarda ayirboshlagan savdogarlar ham bor edi. Hozirgi inglizcha „iqtisod“ so'zi paydo bo'lgan Qadimgi Yunonistonda ko'p odamlar erkin egalarining qullari bo'lgan. Iqtisodiy munozara kamchilik bilan bog'liq edi.

O'rta asrlarda hozirgi iqtisod deb ataladigan narsa tirikchilik darajasidan uzoq emas edi. Aksariyat almashinuv ijtimoiy guruhlar ichida sodir bo'ldi. Buning ustiga, buyuk bosqinchilar o'z qo'lga kiritishlarini moliyalashtirish uchun biz hozir venchur kapitali (ventura, ital.; risk dan) deb ataydigan narsani ko'tardilar. Kapitalni Yangi Dunyoda olib keladigan tovarlar bilan qaytarish kerak. Marko Polo (1254-1324), Kristofer Kolumb (1451-1506) va Vasko da Gama (1469-1524) kashfiyotlari birinchi jahon iqtisodiyotiga olib keldi. Birinchi korxonalar savdo korxonalari edi. 1513-yilda Antverpenda birinchi fond birjasiga asos solingan. Iqtisodiyot o'sha paytda birinchi navbatda savdoni anglatardi.

Yevropa asirlari koloniyalar deb ataladigan Yevropa davlatlarining filiallariga aylandi. Rivojlanayotgan milliy davlatlar Ispaniya, Portugaliya, Fransiya, Buyuk Britaniya va Niderlandiya bojxona to'lovlari orqali savdoni nazorat qilishga harakat qildilar va (mercator, lat.: merchant dan) xususiy boylik va jamoat manfaatlari o'rtasidagi oraliq vositaga birinchi yondashuv edi. Yevropadagi sekulyarizatsiya davlatlarga cherkovning ulkan mulkidan shaharlarni rivojlantirish uchun foydalanishga imkon berdi. Dvoryanlarning ta'siri pasaydi. Iqtisodiyot bo'yicha birinchi davlat kotiblari o'z ishini boshladilar. Amschel Mayer Rotshild (1773-1855) kabi bankirlar urushlar va infratuzilma kabi milliy loyihalarni moliyalashni boshladilar. Iqtisodiyot o'sha paytdan boshlab milliy iqtisodiyotni davlat fuqarolarining iqtisodiy faoliyati mavzusi sifatida anglatadi.

Sanoat inqilobi so'zning haqiqiy zamonaviy ma'nosidagi birinchi iqtisodchi shotlandiyalik Adam Smit (1723-1790) bo'lib, u qisman fiziokratiya g'oyalari, merkantilizmga munosabat va keyinchalik iqtisod talabasi Adam Mari ilhomlangan.[8] U milliy iqtisodiyotning elementlarini aniqladi: mahsulotlar raqobat — talab va taklif va mehnat taqsimotidan foydalanish natijasida hosil bo'lgan tabiiy narxda taklif etiladi. Uning ta'kidlashicha, erkin savdoning asosiy motivi insonning shaxsiy manfaatlaridir. Shaxsiy manfaat gipotezasi deb atalmish iqtisod fanining antropologik asosiga ylandi. Tomas Maltus (1766-1834) talab va taklif g'oyasini aholining haddan tashqari ko'payishi muammosiga o'tkazdi.

Sanoat inqilobi 18-asrdan 19-asrgacha bo'lgan davr bo'lib, qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish, tog' -kon sanoati va transportdagi katta o'zgarishlar Birlashgan Qirollikdan boshlab ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy sharoitga chuqur ta'sir ko'rsatgan, so'ngra butun Yevropa, Shimoliy Amerika va oxir-oqibat dunyo .[9] Sanoat inqilobining boshlanishi insoniyat tarixida katta burilish nuqtasi bo'ldi; kundalik hayotning deyarli barcha jabhalari oxir-oqibat qandaydir tarzda ta'sir

ko'rsatdi. Yevropada yovvoyi kapitalizm merkantilizm tizimini (hozirgi: proteksionizm) almashtira boshladi va iqtisodiy o'sishga olib keldi. Hozirgi davr sanoat inqilobi deb ataladi, chunki ishlab chiqarish, ishlab chiqarish va mehnat taqsimoti tizimi tovarlarni ommaviy ishlab chiqarish imkonini berdi.

Zamonaviy „iqtisod“ tushunchasi 1930-yillardagi Buyuk Amerika Depressiyasigacha mashhur bo'lmagan.[10]

Ikki jahon urushi va halokatli Buyuk Depressiyadan keyin siyosatchilar iqtisodiyotni boshqarishning yangi usullarini izlashdi. Bu global erkin savdoni talab qilgan Fridrix Avgust fon Xayek (1899-1992) va Milton Fridman (1912-2006) tomonidan o'rganilgan va muhokama qilingan va ular neoliberalizm deb ataladigan narsaning otalari bo'lishlari kerak edi. Biroq, bozorlarni davlat tomonidan kuchliroq nazorat qilishni talab qilgan Jon Meynard Keyns (1883-1946) qarashlari ustunlik qildi. Davlat yalpi talabni davlat tomonidan manipulyatsiya qilish orqali iqtisodiy muammolarni engillashtirishi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkinligi haqidagi nazariya uning sharafiga Keynschilik deb ataladi. 1950-yillarning oxirida Amerika va Yevropadagi iqtisodiy o'sish (ko'pincha Wirtschaftswunder (ger: iqtisodiy mo'jiza) deb ataladi) iqtisodiyotning yangi shaklini keltirib chiqardi: ommaviy iste'mol iqtisodiyoti . 1958-yilda Jon Kennet Galbrait (1908-2006) o'zining "Boylar jamiyati " kitobida birinchi bo'lib boy jamiyat haqida gapirdi. Ko'pgina mamlakatlarda iqtisodiy tizim ijtimoiy bozor iqtisodiyoti deb ataladi.

Temir pardaning qulashi va Sharqiy blok davlatlarining demokratik hukumat va bozor iqtisodiyotiga o'tishi bilan postindustrial jamiyat g'oyasi ahamiyat kasb etdi, chunki uning roli xizmat ko'rsatish sohasi oladigan ahamiyatni birgalikda belgilashdan iborat. sanoatlashtirish o'rniga. Ba'zilar bu atamaning birinchi marta qo'llanilishini Daniel Bellning 1973-yilda chop etilgan "Post-industrial jamiyatning kelishi " kitobiga bog'laydi, boshqalari buni ijtimoiy faylasuf Ivan Illichning " Conviviality uchun asboblar " kitobiga bog'laydi. Ushbu atama falsafada 90-yillarning oxirlarida va ayniqsa 21-asr boshlarida postmodernizmning so'nishini belgilash uchun ham qo'llaniladi.

Internetning ommaviy axborot vositalari va aloqa vositasi sifatida tarqalishi bilan, ayniqsa 2000—2001-yildan keyin, Internet va axborot iqtisodiyoti g'oyasi elektron tijorat va elektron biznesning ahamiyati ortib borayotganligi sababli, shuningdek, global axborot jamiyati atamasi bilan ajralib turadi. yangi turdagi „barcha bog'langan“ jamiyat haqidagi tushuncha yaratiladi. 2000-yillarning oxirlarida Xitoy, Braziliya va Hindiston kabi mamlakatlarning yangi turdagi iqtisodlari va iqtisodiy ekspansiyalari odatda hukmron bo'lgan G'arb tipidagi iqtisod va iqtisodiy modellardan farqli o'laroq e'tibor va qiziqish uyg'otdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. James, Paul. Urban Sustainability in Theory and Practice: Circles of Sustainability. London: Routledge, 2015 — 53 bet.
2. Sheila C. Dow (2005), „Axioms and Babylonian thought: a reply“, Journal of Post Keynesian Economics 27 (3), p. 385-391.
3. Charles F. Horne, Ph.D. „The Code of Hammurabi : Introduction“. Yale University (1915). 8-sentabr 2007-yil
4. Aragón, Fernando M.; Oteiza, Francisco; Rud, Juan Pablo (2021-02-01). „Climate Change and Agriculture: Subsistence Farmers' Response to Extreme Heat“. American Economic Journal: Economic Policy (inglizcha). 13-jild, № 1. 1–35-bet. doi:10.1257/pol.20190316. ISSN 1945-7731. July 30, 2022
5. Bronson, Bennet (November 1976), "Cash, Cannon, and Cowrie Shells: The Nonmodern Moneys of the World", Bulletin, 47, Chicago: Field Museum of Natural History, pp. 3–15, <https://archive.org/stream/fieldmuseumofnat47chica#page/n193/mode/2up>.
6. „economy“. Merriam-Webster. 26-aprel 2022-yil
7. G.E.M. de Ste. Croix, The Class Struggle in the Ancient Greek World (Cornell University Press, 1981), pp. 136-137, noting that economic historian Moses Finley maintained „serf“ was an incorrect term to apply to the social structures of classical antiquity.
8. François Quesnay. An Encyclopedia of the Early Modern World-
preview entry:Physiocrats & physiocracy. Charles Scribner & Sons. 24-fevral 2014-yil